
УДК 047.31 + 811.6

Юлія Романюк

Інститут української мови НАН України, м. Київ

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ СЕМІНАР «МОВИ ЄВРОПИ В СТАНІ ОНОВЛЕННЯ»

20—21 квітня 2016 р. в Інституті української мови НАН України відбувся Міжнародний науковий семінар «Мови Європи в стані оновлення». Його організували співробітники відділу структурно-математичної лінгвістики Інституту української мови — учасники Міжнародного наукового проекту «**Лексичні, словотвірні та фразеологічні інновації в сучасних слов'янських мовах**», який Інститут української мови НАН України (координатор проекту — д.ф.н., проф. **Є.А. Карпіловська**) та Інститут славістики Польської Академії наук (координатор проекту — д-р **Зоф'я Ева Рудник-Карватова**) з 2015 р. виконують у рамках Угоди про наукове співробітництво між НАН України і ПАН.

Чергове робоче засідання в рамках плану виконання проекту за потужної підтримки співробітників Інституту, яких виконавці проекту запросили до участі в семінарі, перетворилося на повноцінну Міжнародну наукову конференцію, під час якої було заслухано 34 доповіді чотирма слов'янськими мовами (українською, польською, білоруською та російською). Загалом у виголошених доповідях прозвучали результати дослідження восьми слов'янських мов (крім уже названих, також болгарської, словацької, чеської і словенської) та новогрецької мови.

Кожен блок доповідей супроводжувала зацікавлена й плідна дискусія. На засіданні обговорено актуальні проблеми вивчення динаміки мов сучасної Європи: 1) соціальні та культурні чинники появи інновацій; 2) інновації у

© Ю.В. РОМАНЮК, 2016

взаємодії з актуалізованою та поверненою (реактивованою) лексикою; 3) типи мовних інновацій; 4) процедури виявлення, опису та аналізу інновацій; 5) лексикографічне моделювання інновацій; 6) інновації і мовна норма; 7) інновації у функціональних стилях мови.

Відкрив семінар вітальним словом директор Інституту української мови НАН України д.ф.н., проф. **П. Ю. Гриценко**.

З науковими доповідями виступили зарубіжні гості: учасники проекту з боку ПАН (окрім д-ра **З. Е. Рудник-Карватової**) — д-р **Марцин Фастин**, д-р **Павел Ковальський**, мгр **Якуб Банасяк**, секретар Комісії з лінгвістичної бібліографії при Міжнародному комітеті славістів, доцент Вроцлавського університету д-р **Івона Лучкув**, співробітниця Центру досліджень білоруської культури, мови та літератури НАН Білорусі **Євгенія Волкова** (Мінськ) і доцент Інституту україністики та центральноєвропейських студій Філософського факультету Пряшівського університету д-р **Ярміла Кредатусова** (Пряшів, Словаччина).

Велике зацікавлення та жваву дискусію викликали доповіді співробітників Інституту української мови: чл.-кор. НАНУ, д.ф.н., проф. **Н.Ф. Клименко**, чл.-кор. НАНУ, д.ф.н., проф. **С.Я. Ермоленко**, д.ф.н., проф. **К.Г. Городенської**, д.ф.н., проф. **С. О. Соколової**, д.ф.н., проф. **Є.А. Карпіловської**, к.ф.н. **І.С. Гнатюк**, а також гостей з вишів України: д.ф.н., проф. **Л.П. Гнатюк**, к.ф.н., доц. **А. О. Савенка** (Київський національний університет імені Тараса Шевченка), к.ф.н., доц. **А.А. Таран** (Черкаський національний університет ім. Богдана Хмельницького) та ін.

У доповідях **Н.Ф. Клименко** «Семантичне словотворення в термінології інформатики (в східнослов'янських та новогрецькій мовах)» та **А.О. Савенка** «Грецька диплогосія: мовна норма в епоху глобалізації» звучала новогрецька мова. Дослідники показали, як глобалізаційні процеси впливають не лише на слов'янські, а й на неслов'янські мови, як дотримання норми сприяє збереженню літературного взірця національної мови.

Блок доповідей, які стосувалися термінологічних проблем сучасного мовознавства, а також вивчення динаміки мов, розпочала **З.Е. Рудник-Карватова** доповіддю «Лінгвістика культури чи лінгвокультурологія? Про роль позамовних чинників у творенні мовознавчих термінів». Широкий спектр теоретичних і практичних питань, пов'язаних з описом і осмисленням динамічних процесів у сучасних слов'янських мовах, висвітлили у своїх доповідях: **Я. Кредатусова** («Мовні інновації — аббревіатури у словацькій мові»), **Я. Банасяк** («Номіналізаційні процеси у фаховій комунікації»), **І. Лучкув** («Традиція та інновація, або про мінливу долю граматичних термінів»), **Є. Волкова** («Білоруська юридична термінологія у перекладних словниках»), **Л. А. Халіновська** («Термінологічні пошуки Івана Ільницького-Занковича (на матеріалі «Німецько-українського летунського словника»)») та **І.В. Шматко** («Мовні інновації в апіології (бджільницька термінологія)»).

С.Я. Ермоленко доповіддю «Літературний стандарт у контексті нових комунікативних викликів» розпочала дискусію про зміни в літера-

турному стандарті нового часу. Інновації у ЗМІ — від початку ХХ ст. і до сьогодні — та їхній вплив на мовну норму розглядали **С.П. Бибик** («Соціокультурні чинники оновлення жанрово-стильових ознак сучасних ЗМІ та рефлексія над мовною нормою») та **Т.А. Коць** («Інновація» у мові преси в контексті змін мовної свідомості: оманливе та реальне»). Ресурси оновлення образної системи мови ЗМІ досліджувала **А.А. Таран** у доповіді «Нові ресурси української політичної метафори». Про фразеологічні інновації йшлося у доповіді **А.Ю. Пономаренко** «Фразеологічні інновації в сучасному діалектному фразеологічному словнику: зауваги до дискусії». Тематику мовної норми підтримала **О.А. Дюндик** («Етранжизми в сучасній українській літературній мові»). **Г.М. Сюта** у доповіді «Соціокультурні чинники оновлення цитатного тезаурусу» на прикладі цитат із пісень та телереклами проаналізувала, як змінюється мовна свідомість сучасного українця.

Про те, на які суспільні виклики сьогодні має відповісти норма української літературної мови говорила **К.Г. Городенська** у доповіді «Проблеми адаптації інновацій до словотвірних і правописних норм української літературної мови». Соціолінгвістичні аспекти розвитку мовної норми у доповіді «Вплив контактної мови: джерело помилок чи джерело збагачення?» висвітлила **С.О. Соколова**. Типове і відмінне у процесах розвитку семантики слів розглянув у доповіді «Семантична деривація у сучасних польській і словенській мовах — накреслення проблеми» **П. Ковальський**. Особливостям та ресурсам словотвірних інновацій у сучасних слов'янських мовах присвятили свої доповіді **Л.П. Кислюк** («Активізація запозичених словотвірних ресурсів у сучасній українській мові») та **Ю.В. Романюк** («Роль аналогії у слов'янських дієслівних інноваціях»). На проблемах входження інновацій до граматичної системи мови зосередила увагу **В.І. Критська** («Адаптування інновацій до словозмінної системи української мови»). Актуальну й гостродискусійну проблему усталення інновацій у системі мови порушила у доповіді «Критерії визначення стійкості мовних інновацій» **Є.А. Карпіловська**.

Доповіді, об'єктом аналізу яких була мова художньої літератури, виголосили **М. Фастин** («Знакові власні назви істот у «Казках роботів» С. Лема та їхній переклад болгарською, чеською та російською мовами») та **Л.В. Мовчун** («Шляхи поповнення римового ресурсу сучасної української поетичної мови»).

Л.П. Гнатюк виступила з доповіддю «*Накладанець*: історія реактивації», де здійснила цікавий експеримент перевірки стійкості цього реактивованого слова. Про реактивовану лексику йшлося і у спільній доповіді **О.М. Тищенко** та **Ю.В. Поздрань** «Реактивована лексика «Російсько-українського словника» за ред. А.Ю. Кримського та С.О. Єфремова».

Великий блок доповідей було присвячено проблемам лексикографічного опрацювання інновацій. **І.С. Гнатюк** у доповіді «Лексикографічне відтворення динаміки фразеологічного фонду сучасної української мови» розглянула динаміку фразеологічного фонду української мови.

І.А. Самойлова порушила проблему моделювання інновацій у словниках нового покоління («Подання семантичних неологізмів у сучасних українських тлумачних словниках»). Запропонувала до дискусії проблему параметризації нової лексики **Н.В. Сніжко** у доповіді «Структурно-функціональна та хронологічна параметризація лексики у зведеному словнику, тезаурусі й електронній картотеці».

У доповіді **Т.В. Тукової** (Полтава) «Відображення гібридизації буття у вербальному світі» розглянуто роль словотворення у виникненні різного типу гібридних номінацій, а **О.В. Іваненко** подав до розгляду учасників семінару деякі власні реконструкції семантики слів («До проблеми семантичної реконструкції слова, образу, контексту»). Про тенденції неологізації чеського лексикону розповіла **В.Є. Федонюк** у доповіді «Неологічні процеси в сучасній чеській мові».

З підсумковим словом виступили координатори проекту «Лексичні, словотвірні та фразеологічні інновації в сучасних слов'янських мовах» д-р **Зоф'я Ева Рудник-Карватова** та д.ф.н., проф. **Є.А. Карпіловська**.

Підбиваючи підсумки, учасники семінару запропонували зробити його регулярним з метою обміну думками щодо дослідження інновацій в українській та інших слов'янських і неслов'янських мовах. Доповіді, виголошені на семінарі, заплановано надрукувати у виданнях Інституту української мови.

Статтю отримано 04.05.2016

Iuliia Romaniuk

Institute of the Ukrainian language of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv

INTERNATIONAL SCIENTIFIC WORKSHOP
“LANGUAGES OF EUROPE IN A STATE OF RENEWAL”

At the April 20-21, 2016 in the Institute of Ukrainian Language NAS of Ukraine was held International scientific workshop “Languages of Europe in a state of renewal”. It was a working meeting within the framework of the project “Lexical, phraseological and word creative innovations in modern Slavic languages”. But it has become a full-fledged international scientific conference due to the strong support from the employees of the Institute, which project implementers invited to the workshop. It was presented 34 reports of four Slavic languages. Participants, summing up, offered to do it regularly to exchange views on research innovation in the Ukrainian and other Slavic and non-Slavic languages.

Key words: languages of Europe, Slavic languages, innovation, international scientific workshop.